

(Nadaljevanje z 19. strani)

veja A	20 %
veja B	30 %
veja C	40 %

Gibanje in nova razmerja v razporedu kapitalov so pripeljali do zakonitega odnosa tržnih cen od vrednosti v razmerju do posameznih blagovnih množin, in to:

v veji A porast na primer na 130.
v veji B ostane več ali manj 130.
v veji C padec na primer na 130.

Ce se blagovna množina vsake izmed teh proizvodnih vej proda dejansko po cenah, ki so približno ali popolnoma enake 130 — tedaj je vsak kapital velikosti 100 povečal vrednost za 30. Vsak stotak kapitala je realiziral svoj smoter po profitni meri, ki znaša 30 %... po enaki profitni meri. Kljub temu, da je vsak kapital težil po najvišji profitni meri, se na koncu vseh gibanj kapitalov in razporeditev na razna proizvodna področja realizira razmerje enakopravnosti v profitnih merah, enakopravnosti v razdelitvi profita... Vsak — ki mu kapital funkcionira v povprečnih pogojih — prisvoji na enako velikost kapitala enako velikost profita... neodvisno od vrste proizvodnje, s katero se ukvarja.

Splošna profitna mera, ki se oblikuje s korigiranjem individualnih profitnih mer z mehanizmom pretakanja kapitala med različni proizvodnimi vejami, uresničuje to enakost med kapitali. To je enakost v razdelitvi brezplačno prilaščene si tuje presežne vrednosti.

Primer, ki smo se ga poslužili, da prikazemo videz te kapitalistične enakosti, je zelo poenostavljen. To lahko povzroči nesporazum. Vsak kapital je namreč znašal 100. S prodajo blagovne količine, ki jo je proizvedel, je dobil 130. 30 je presežek nad vloženim kapitalom, torej profit. Če postavimo ta profit (30) v razmerje do vloženega kapitala (100), dobimo profitno mero. V tem primeru 30 %. Profitna mera nam kaže merilo, stopnjo, po kateri se je povečala vrednost vsakega kosa kapitala 100. Računa pa se okolnost zaradi stvarnosti, v kateri nastopa razlika med velikostjo vloženega in na celotni vložen kapital. To je važna dejansko potrošenega kapitala med proizvodnjo. Ves vložen kapital, to je tisti del, ki ima obliko strojev, poslopij, se ne porabi med enim tokom proizvodnje. Ta del se porabi po večletnem toku, amortizira se v vrsti let, dokler se končno ne porabi v stari obliki.

Sedaj je vprašanje: kako je treba računati profitno mero? Ali tako, da bomo v nekem razdobju prisvojili profit primerjali, izmerili v razmerju do porabljenega kapitala? Ali, pa bomo ta isti profit merili po vloženem kapitalu? Profitno mero izračunamo z merjenjem profita v razmerju do vsega vloženega kapitala. Torej ne samo v razmerju s potrošenim delom tega kapitala v nekem razdobju. Te bistvene okolnosti ne smemo pozabiti, kadar koli proučujemo kapital. Samo zato, da bi se izognili kompliciranju primera, smo vzeli najbolj preprosto razmerje, po katerem se potroši ves vložen kapital naenkrat. Zato nam je 100 zastop-

nik tako vloženega kakor potrošenega kapitala. No, ko profit 30 merimo s kapitalom 100 in dobimo profitno mero 30 % — tedaj nam tu 100 velja le kot vložen kapital.

Zato bi bilo bolj točno, če bi bil naš primer takle:

Vložen kapital = 100,	
porabljeni kapital:	
— amortizacija (zgradb, strojev)	5
— surovine, gorivo	35
— mezde	20
lastna cena blaga	60
prodajna cena	90
profit	30

Profitna mera:
Ne... 30 : 60 oziroma ne profit proti lastni ceni blaga, temveč... 30 : 100... torej profit proti vloženemu kapitalu. Ker izraža mera odstotno razmerje, moramo računsko rezultat te mere 30 : 100 pomnožiti s 100. Rezultat je tedaj 30 %.

Po tem pojasnilu, naj opišemo, kako izračunamo splošno profitno mero. Poglejmo znova naš primer:

	nespr.	pr.	vrednost blagovne mase	ind. prof. mera
veja A	80 + 20 + 20 = 120			20 %
veja B	70 + 30 + 30 = 130			30 %
veja C	60 + 40 + 40 = 140			40 %

Splošna profitna mera mora biti nekje med najnižjo in najvišjo profitno mero, torej med 20 % in 40 %. Kakšna bi naj bila njena višina, da bi se uresničila enakost kapitala kot kapitala? Pojdimo po tej poti. Naj vsi ti kapitali veljajo kot deli enega in istega, večjega kapitala. V tem primeru znaša ta kapital 300. Vložen po svojih delih v razne gospodarske veje... ali oddelke ene tovarne... donša različne množine presežne vrednosti. Vsak del poveča vrednost po posebni meri. Zakaj pa naj bi kapitalist, ki si ga mislimo, lastnik tega kapitala, tako računal? To ne da nobenega rezultata. Bistveno je to. Dal je kot predujem kapital 300. S prodajo raznih blagovnih množin v celoti po vrednosti — je dobil 390. 90 predstavlja profit. Mera, ki ustreza temu profitu na kapital 300... je 30 %. To mu pove navaden račun: 90 deljeno s 300 in pomnoženo s 100 da 30 %.

Kakor bi knjigovodstvo tega kapitala prišlo do takega računa, ki je zanj edino odločilen, tako se stihijsko dogaja za ves družbeni kapital. Na eni strani je torej množina vsega družbenega kapitala, ki se ukvarja s proizvodnjo. Na drugi strani množina vse presežne vrednosti. Splošna profitna mera izvira iz teh velikosti. Računsko torej pridemo do nje, če vso proizvedeno presežno vrednost — profit — delimo z vsem kapitalom v proizvodnji in pomnožimo s 100.

Po tej poti ugotovimo, da je v našem primeru splošna obrestna mera 30 %.

c) Činitelji splošne profitne mere

Splošno profitno mero odreja dva gospodarska činitelja. Prvi je organska sestava kapitala v industrijskih vejah. Drugi pa je... razdelitev kapitala na razne industrijske veje samo po njegovi množini. (Nadaljevanje sledi.)

V TEJ STEVILKI OBJAVLJAMO:

Tekmovanje za visoke pridelke

Ivan Buković:

Izvajanje resolucije o pospeševanju kmetijskega napredka (intervju)

Dr. Marjan Dermastia:

Osebi dohodek — osnovni vir dohodkov komun

Nikola Miljanić:

Investicije v prvem polletju

Skrb za zemljiški sklad splošnogrdske imovine

Organizacija trgovinskega omrežja

Iz prakse hišnih svetov v Srbiji

Ob spremembi splošnega zakona o ureditvi občin in okrajev

M. Jakić:

Verižna trgovina in njene posledice

Inž. J. Samokovlić:

Predlog za ustanovitev skupnosti podjetij za proizvodnjo motornih vozil

B. Stimac:

Ce se dela brez vednosti organov delavskega samoupravljanja

Ukrepi in predpisi — Vprašanja in odgovori — Leksikon — Knjige in časopisi — Gospodarstvo v svetu — Tečaj politične ekonomije

Uredniški odbor

»NAŠE SKUPNOSTI«

NIKOLA BALOG, TONE VRATUŠA, TODOR VUJASINOVIĆ, DANILO VUKOVIĆ, DUŠAN VUKOVIĆ, KIRO GLIGOROV, ASER DELEON, MILUN IVANOVIĆ, PETAR IVICEVIĆ, JOVAN MARINOVIĆ, LJUBISAV MARKOVIĆ, NIKOLA MILJANIĆ, MITRA MITROVIĆ, ANTE NOVAK, VOJIN POPOVIĆ, ZENKO HAS, NIKOLA COBELIĆ, RAJKO SKALJAK;

Predsednik uredniškega odbora:

KIRO GLIGOROV

Glavni in odgovorni urednik:

RAJKO SKALJAK

Uredniški odbor za Slovenijo:

JOZE CIGLER, IVO KLEMENCIC, VIKTOR KOTNIK, TINE LAH, SVETOZAR POLIČ, FRANCE POTISEK, DANE ROBIDA, MILE SMOLINSKY

Predsednik uredniškega odbora za Slovenijo:

DANE ROBIDA